

Motion till riksdagen 2019/20:1905

av **Josefin Malmqvist (M)**

Modernisering av familjerätten

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en könsneutral lag om föräldraskapspresumtion och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om föräldraskapspresumtion för barn i samboskap, om annat inte anmäls till socialnämnden, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erkänna föräldraskap vid utländska assisterade befruktningar inom äktenskap eller samboskap, om annat inte anmäls till socialnämnden, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över socialtjänstlagen avseende familjehem, så att anhörig eller annan närstående inte behöver övervägas i första hand och att förutsättningar för etablering i stället blir vägledande, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge möjlighet att fastställa fler vårdnadshavare än två och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnets rätt till fungerande vårdnadshavare ska vara större än föräldrars rätt till vårdnaden om sina biologiska barn och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Socialtjänstens resurser bör gå till familjer som inte fungerar och att säkra alla barns möjligheter att bli sitt bästa. Dagens lagstiftning tvingar istället socialtjänsten att ägna resurser åt att utreda fullt fungerande föräldrar, vilket inte gynnar någon.

I takt med att familjebildning blir vanligare utan äktenskap, har andelen faderskapsutredningar i förhållande till antalet nyfödda ökat. Ogifta föräldrar behöver genomgå myndighetshandläggning för att fastställa fadern. Beslutet ska fattas av socialnämnden i kommunen. För gifta, olikkönade par gäller den så kallade lagen om faderskapspresumtion, som förutsätter att gifta skaffar barn med varandra.

Barn till samkönade par behandlas orättvist av en omodern lagstiftning. Även om föräldrarna är gifta, ska föräldraskapet fastställas av socialnämnden för samkönade par. Från kommunen mottar man som samkönat, gift par en blankett försedd med en rubrik i stil med ”faderskapsutredning för ogifta”. För två nyblivna föräldrar där det saknas såväl fader som någon ogift i hushållet, kan denna behandling på goda grunder upplevas diskriminerande eller kränkande.

Barn till två kvinnor som genomgått assisterad befruktning i ett annat land utsätts för ytterligare diskriminering. Barnet behöver adopteras, i så kallad närståendeadoption, av den förälder som inte burit barnet. En sådan behandling av nyblivna föräldrar eller nyfödda barn hör inte hemma i ett modernt samhälle.

Dagens regler om assisterad befruktning likställer tillgången för samkönade och olikkönade par, men föräldraskapets bestämmelser om det juridiska föräldraskapet gör samtidigt skillnad. Statens offentliga utredning (SOU) 2007:3 om föräldraskap vid assisterad befruktning föreslår en könsneutral lag om föräldraskapspresumtion, och erkännande av föräldraskap efter assisterad befruktning utomlands. Även SOU 2018:68, som i skrivande stund är ute på remiss, föreslår att en föräldraskapspresumtion ska införas. Detta bör skyndsamt bli lag.

Vårdnadshavande är en annan del av familjerätten som behöver moderniseras. Barn har rätt till vårdnadshavare som är det bästa för dem, och det kan förekomma att det är både en, två eller flera personer som antingen är eller inte är biologiska föräldrar till barnet. Barnets bästa bör vara i centrum, men bör inte sammanblandas med vare sig genetik eller antal.

Barn kan enligt lag inte ha fler än två vårdnadshavare och vårdnadshavarna är, om inte särskilda skäl föreligger, lika med barnets biologiska föräldrar. Om vårdnadshavaren inte är biologisk förälder kan det exempelvis bero på att barnet varit familjehemsplacerad under hela eller merparten av uppväxten i ett hushåll som i samförstånd sedermera önskar bli juridisk vårdnadshavare. Socialnämnden kan då ansöka om att föra över vårdnaden till familjehemmet.

Reglerna kring familjehemsplaceringar behöver i större utsträckning ta sikte på barnets förutsättningar, inte minst vad gäller ensamkommande barn och unga. Familjehemmen gör en betydelsefull insats för barn som på grund av en rad olika orsaker behöver stöd och en trygg uppväxtmiljö. En stor andel ensamkommande barn och unga är placerade i familjehem, inte minst de som kommer till Sverige i yngre åldrar. Vid bedömning av familjehem har ”anhörig eller annan närstående” företräde enligt socialtjänstlagen. Det kan vara det bästa, men kan i andra fall försvåra etableringen i Sverige. Ensamkommande som själva saknar nätverk och språkkunskaper kan riskera sämre förutsättningar att klara skolan och få sitt första jobb om de placeras i familjer som själva inte är etablerade. Det riskerar att försvåra integrationsutmaningen. Förutsättningar för etablering bör vara vägledande i bedömningen.

Frågan om vårdnad är inte okomplicerad. Med fler vårdnadshavare kan också risken för konflikter om barnets bästa växa. Regeringen bör därför utreda frågan noga, men i syfte att få till en mer modern inriktning och säkerställa att barns rätt till fungerande vårdnadshavare blir större än föräldrars rätt till vårdnaden om sina biologiska barn.

Barn som växer upp i familjekonstellationer där en icke-biologisk förälder, exempelvis en biologisk förälders nya partner, har fått en lika eller mer föräldralik roll än en biologisk förälder, bör också kunna få denne som juridisk vårdnadshavare. På samma sätt behöver vårdnad kunna ges till samtliga föräldrar när exempelvis två homosexuella par gemensamt skaffar barn.

Lagstiftningen är omodern och ineffektiv. Det är hög tid för en bred modernisering av familjerätten.

Josefin Malmqvist (M)